

Тўғрига келтирилди 1 - нусха

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

NAMANGAN TO'QIMACHILIK SANOATI INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

Namangan to'qimachilik sanoati
instituti rektori

Q.M.Xoliqov Q.M.Xoliqov

2024 yil "28" 08

Ro'yhatga olindi: № BP-60210400-1-08
2024 yil "28" avgust

KOMPOZITSIYA ASOSLARI VA RANGSHUNOSLIK

O'QUV DASTURI

Kunduzgi bo'lim uchun

Bilim sohasi:	200 000	San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	210 000	San'at
Ta'lim yo'nalishi:	60210400	To'qimachilik va yengil sanoat dizayni

Namangan-2024 yil

Fan/modul kodi KAvR1208		O'quv yili 2024-2025	Semestr 1,2	Kreditlar 8
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Kompozitsiya asoslari va Rangshunoslik	120	120	240
2	Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad–rangni his qilish, rangni aralashtirish, uning yorug'lik ta'sirida o'zgarishi va kompozitsion qonun qoidalarini, shuningdek, fan Dizayn ta'lim mutahassislarining kasbiy mahoratini oshirish, ularda libos loyihalarini yaratishda ranglarning o'zaro bir-biriga muvofiqligini aniqlash bo'yicha yetarli tajriba, nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat. Fanning vazifasi – talabalarni ijodiy tasavvurni rivojlantirish, loyihalashni ijodiy vazifasini yechish uchun turli ranglarni tanlash kreativ yo'llarini topish, ranglarni hosil qilishni turli usullarini o'rganish, dizayn – loyihani ishlab, rangshunoslikda ranglarning xossalari, xromatik va axromatik ranglarni ajratish ko'nikmasini shakllantirishdan iborat. II.Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1 Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu: Libos kompozitsiya xususiyatlarini o'rganish. Libos kompozitsiya kategoriyalari. Shaklning yaxlitligi. Kompozitsion markazning kostyumdagi roli. Kompozitsion markazni bo'rttirib ko'rsatish qonuniyatlari: miqdor qonuni, markazda joylashganlik qonuni, sifat qonuni, ma'no omili qonuni. Statiklik va dinamiklik. Simmetriya va asimmetriya. Simmetriya elementlari va guruhlari tavsifi. Kompozitsion muvozanat. Hajmdorlik darajasi. Kostyum silueti. Kiyimda chiziqlar. Shaklning katta-kichikligi va vazni. 2-mavzu: Libos dizaynida badiiy rasm*. Kiyimning obrazli ifodaviyligini asoslash. Libos dizaynida badiiy rasm bilan ishlash. Kiyim kompozitsiyasida badiiy obraz. Badiiy obraz borliq in'ikosining estetik shakli sifatida o'rganish. Kiyimning badiiy obrazini ifodalash.			

3-mavzu: Libos kompozitsiyasidagi asosiy chiziqlarni eskizlarda ifodalash. Libos kompozitsiyasida massa.

Kiyim kompozitsiyasi to'g'ri, egri va sinq chiziqlardan tuzilishi. Shaklning katta-kichikligi. Libosda kompozitsiyasida xajmdorlik darajasi o'rganish. Shaklning yaxlitligi. Massaning material hisobiga o'zgarishi. Kompozitsion muvozanat qonuniyatlari.

4-mavzu: Libos dizaynida erkin rasm chizish imkoniyatlarini o'rganish*. Libosda kompozitsion markaz, muvozanatlik, statiklik va dinamiklik.

Zamonaviy libos dizayni. Libos dizaynida erkin rasm chizishni o'rganish. Erkin rasm chizish imkoniyatlarini o'rgangan holda yangi model na'munasini yaratish. Kompozitsion markazni bo'rttirib ko'rsatish qonuniyatlari. Kompozitsion muvozanat. Statiklik va dinamiklik xususiyatlari. Kompozitsion markaz va kompozitsiya boshqa qismlarining muvofiqligi.

5-mavzu: Libos simmetriyasi va assimmetriyasi. Kontrast, nyuans, o'xshashlik va ular asosida figurani tashqi ko'rinishini yaratish.

Kostyumdagi simmetriya va simmetriyani yaratish sabablari va turlari. Simmetrik ichidagi assimmetrik yechim. Kostyumdagi simmetriya. Assimmetrik kompozitsiyasi funksianallik vazifasi. Kontrast, nyuans, o'xshashlik va ular asosida figurani tashqi ko'rinishini yaratish. Kiyimda shakllar va chiziqlar kontrasti. Kiyimda shakllar va o'xshashligi. Kiyimda shakl va chiziqlar nyuansi.

6-mavzu: Libos tuzilishida ritmik va metrik qonuniyatlari. Libos kompozitsiyasida ranglarning ro'li.

Kompozitsiya vositasida ritm. Dinamik odim. Oddiy metrik qator. Murakkab metrik qator. Kostyum elementlarining ritmik yo'nalishlari. Har xil elementlarni teng intervalda takrorlanishi. Shakl elementlarining radial ravishda o'zgarib borishi. Ranglar doirasini, kontrast va yaqin ranglarni o'rganish. Rang birikmalarini hosil qilishni o'rganish.

7-mavzu: Kompozitsiyada libos materialining xususiyatlari va fakturasi. Zamonaviy libos dizaynida bosma nashrlar ishlash*.

Materiallarning plastik va manzarali xususiyatlarini o'rganish. Materiallarning plastik xususiyatlari va fakturasiga asoslangan holda modellar yaratish. Materiallarning dekorativ motivlari turlarini o'rganish. Turli dekorativ motivlardan foydalanib kompozitsiyalar tuzish.

8-mavzu: Libos kompozitsiyasini yaratishda bezakning ahamiyati. Libos kompozitsiyasida illuziyalar.

Zamonaviy libos dizaynida bosma nashrlar ishlash. Bosma nashrlar ishlash usullari. Kostyumda dekorativ bezaklardan foydalanish. Taxlamalar,

burmalar, qo'yima detallar, maxsus bezak materiallar, kashta, applikatsiyalar, furnitura va hokazolardan foydalanib modellar yaratish. Kostyum kompozitsiyasida illyuziya mohiyatini o'rganish. Kastyum kompozitsiyasida illyuziyaning ro'li. Vertikal yo'nalishni idrok qilishdagi ko'z aldanish. Kastyum kompozitsiyasida illyuziyaning ro'li bilan tanishish. O'tkir burchakni idrok qilishdagi aldanish. Ranglarni idrok qilishdagi aldanish bilan tanishish.

*Izoh: * Indian Institute of Technology Delhi (IITD) *174 (QS).*

IV. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

1. Tektoniklikka asoslangan modellar yaratish.
2. Turli siluetlarga oid modellar yaratish. Modellar siluetlarining geometrik asosini belgilash.
3. Badiiy rasm asosida libos dizaynini ishlab chiqish*.
4. Kompozitsion markazni bo'rttirib ko'rsatish qonuniyatlariga asosan bosh kompozitsion markazni joylashtirishga oid modellar yaratish.
5. Tuzilmalar dinamikasidan foydalangan holda kiyim modellarini yaratish (Statiklik va dinamiklik).
6. Metrik va ritmik qonuniyatlardan foydalanish asosida kostyum modellarini tuzish.
7. Turli uslubiy yechimi turlaridan foydalanib libos kompozitsiyalarini o'rganish.
8. Kontrast, nyuans, o'xshashlik va ular asosida figurani tashqi ko'rinishini yaratish.
9. Kiyim kompozitsiyasida simmetriya va asimmetriyani libosda qo'llash.
10. Kostyumda dekorativ bezaklardan foydalanib libos modelini ishlash.
11. Libos dizaynida erkin rasm chizish imkoniyatlarini o'rganish.
12. Turli dekorativ motivlardan foydalanib kompozitsiyalar tuzish.
13. Materiallarning plastik xususiyatlari va fakturasiga asoslangan holda libos modelini yaratish.
14. Optik ko'z aldanishlari – illyuziyalardan foydalanib turli gavda tuzilishlariga mos modellar yaratish.
15. Turli uslubiy yechimi turlaridan foydalanib libos kompozitsiyalarini o'rganish. Trendlarni taxlil qilib, badiiy va zamonaviy bosma nashrlardan foydalanib libos eskizini chizish.

*Izoh: * Indian Institute of Technology Delhi (IITD) 174 (QS).*

3.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Kostyum siluetiga libos modelini ishlab chiqish.
2. Kiyimning massasiga libos eskizini yaratish.
3. Kompozitsiyon markazga libos yaratish.
4. Kostyum kompozitsiyasidagi kontrastlikka mos eskiz modelini ishlab chiqish.

5. Kostyum kompozitsiyasidagi nyuansga mos eskiz modelini ishlab chiqish.

6. Kostyum kompozitsiyasidagi o'xshashlikka mos eskiz modelini ishlab chiqish.

7. Kostyum elementlarida ritm holatlarini ifodalash.

8. Ranglar doirasiga oid libos to'plamini yaratish.

9. Xromatik ranglarni qo'llash orqali libos eskizlarini ishlab chiqish.

10. Issiq va sovuq ranglardan foydalanib libos eskizini ishlab chiqish.

11. Ranglarning gavidani o'zgartirib ko'rsatish xususiyatiga eskiz ishlash.

12. Kostyum kompozitsiyasini yaratishda ranglar monandligini o'rganish.

13. Axromatik ranglarning ikki rangli birga qo'shilganidagi monandligini o'rganish.

14. Materiallarning plastik va manzarali xususiyatlari o'rganish

15. Material naqsh gulini amalda qo'llashni o'rganish.

16. Materiallarning rasmi va fakturasi bilan tanishish.

17. Materiallarning plastik va manzarali xususiyatlari o'rganish.

18. Bezaklarni materiali va shakliga ko'ra guruhlashni o'rganish.

19. Barcha turdagi bo'rtirma choklarni, taxlamalar bo'rtma burmalar, drapirovkalar, plissiy, gofre, bezak baxiya qatorlarni tikish natijasida hosil bo'ladigan bezaklarni o'rganish.

20. Kiyimni o'z materialidan yoki bezak gazlamadan yasalgan detallar yordamida bezashni o'rganish.

4

V. Ta'lim natijalari/Kasbiy kompetentsiyalar

Talaba bilishi kerak:

- Kompozitsion kategoriyalar, kompozitsion shakllantirish, kompozitsiya xususiyatlari, kompozitsion vositalar, rangni xususiyatlari haqida *tassavvurga ega bo'lishlari*;
- Rang doirasi va axromatik qatori asosida garmonik rang birikmalarini yaratish *haqida bilishi va ulardan foydalana olishi*;
- Kostyum kompozitsiyasida uslub va uslublashni farqlay olishi; moda tushunchasi va rivojlanish asosiy qonuniyatlari; turli assortiment va jins guruhlari hamda vazifasini xisobga olib mato kompozitsiyasini yaratish *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*.

5

VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar:
- amaliy mashg'ulotlar:
- interfaol keys-stadilar:
- kichik guruhlarda ishlash:
- taqdimotlar qilish:
- jamoa bo'lib ishlash:
- video materiyallar tayyorlash:

	• individual ishlash: • master klass:
6.	VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarini to'liq o'zlashtirish, fan yuzasidan mustaqil fikrlay olish, mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan taqdimotlar, ko'rgazmali qurollar (maketlar) tayyorlash, referatlar tayorlash va uni taqdimot qilish, nazorat turlari bo'yicha berilgan topshiriqlarni o'z vaqtida topshirish.
7.	Asosiy adabiyotlar 1. F.Z.Ataxanova. "Libosda kompozitsiya va rang". Darslik. Toshkent. 2018 y. -384 b 2. X.X.Kamilova, N.A.Isahojayeva, K.R.Fuzailova, "Kostyum kreativ grafikasi". O'quv qo'llanma.-Toshkent :Fan va texnologiya. 2017 y.-240 b Qo'shimcha adabiyotlar: 1. R.Xudayberganov. Rangshunoslik asoslari. T.G'ofur G'ulom nashriyoti, 2008.-b. 2. S.U.Po'latova, H.H.Saidova, X.Q.Rahmonov "Libos kompozitsiyasi" Toshkent 2006. -b. 3. G.K. Hasanboeva, V.A. Chursina V.A., "Kostyum va moda tarixi", Toshkent. "O'zbekiston". 2002 y – b. Axborot manbaalari: 1. https://wellconstruction.clothing/dizayn/zritelnyie-illyuzii-v-odezhde 2. https://elema.by/blog/vizualnye-illyuzii-v-obraze-ili-elema-dlya-tvoey-figury/ 3. https://studfile.net/preview/9806704/page:2/
7.	Fanning o'quv dasturi Namangan to'qimachilik sanoati instituti Kengashining 2024-yil "___" ___ "___"-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan modul uchun mas'ullar: R.A Abduraxmonov- Namangan to'qimachilik sanoati instituti "Dizayn" kafedrası katta o'qituvchisi. B.Y Xamraxojayev - Namangan to'qimachilik sanoati instituti "Dizayn" kafedrası katta o'qituvchisi. A.M.Nazarov- Namangan to'qimachilik sanoati instituti "Dizayn" kafedrası assistenti.
9.	Taqrizchilar: X.Rizayev – Namangan Davlat Universiteti "Tasviriy va amaliy san'at" kafedrası mudiri. K. Qambarov -"Namangan viloyati badiiy ijodkorlar uyushmasi" rahbari. A.Mamadaliyev- "Home textile NT" MCHJ korxona marketologi.